

Szentgyörgyi István szabadkai műhelye és az OSZK hírlapmentő programja*

Egy egész évszázad kellett ahhoz – és persze életünk kisebbségi fordulata –, hogy a Délvidéken még az emlékezetből is eltűnjön a tudományos népismereti kutatások – a történeti, néprajzi, honismereti és társadalom-szociológiai forrásismeretek – igénye. Nem önként mondtunk le róla, Jugoszláviában a királyi, majd az egypárti kommunista diktatúra sovinizmusa hozta úgy, hogy a szláv ölelésben boldog meglegedettségen kívül kisebbségiként a történelem okozta gondjainkról szólni sem lehetett. 1918-ban a Bácskát és a Bánságot megszálló szerb csapatok a bevonulást követően azonnal megkezdték a még szuverén Magyarország intézményeinek a felszámolását, és rövid idő alatt szétzavarták az egyházi és világi egyesületeket, a lapszerkesztőségeket, intézkedéseik nyomán megszűnt a színházi élet, leépült a magyar nyelvű oktatás és eltűnt a szociális intézményhálózat. 1920-ra, a békeszerződés pillanatára a tarlóúti elvégezte a pusztítást, jöhetett hát az agrárreform, a dél-szerbiai, boszniai, hercegovinai, montenegrói és líkai kolonistáknak a magyar vagyonokba történő beültetése. Magyar történelmi örökségről, a tulajdoni jogokról, intézményes hagyományokról vagy közigazgatási igazságosságról csak a fővesztés terhe mellett lehetett volna szólni, s ezt bizony kevesen kockáztatták meg. A megszálló csapatokat követte a megszálló erőszakszervezetek és az idegen hivatalnokai kar térfoglalása, aminek következtében még az 1980-as években sem emlékezhetek meg az érintett falvak olyan jeles eseményről, mint a török utáni újraterelítésük kétszázéves jubileumáról.

A szerb hatalom berendezkedésének első pillanatától kezdve azt az elvet képviselte, hogy amiről nem beszélünk, az nem is létezik: nem volt hát a Bácskában és a Bánságban magyar történetírás, magyar szociológiai kutatás, és csak egészen később, az 1990-es években kezdődhetett meg a néprajzi hagyományok feltárásának hiánypótló munkája. Közben szép csendben kihullott az emlékezetből az 1883-ban Zomborban megalakult és 1918-ig lelkesen tevékenykedő *Bács-Bodrog Vármegyei Történelmi Társulat* három évtizedes munkájának hatalmas ismeretanyaga¹, mint ahogyan a fiókok mélyére került a Temesvárott működő *Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum-Társulat* tevékenységének ugyancsak gazdag öröksége is². Katalógusok, regiszterek, repertóriumok, bibliográfiák, értesítők, gyűjtemények, megvalósult monográfiák és kutatási tervek kerültek zár alá, szerencsésebb esetben töredékek formájában magángyűjteményekbe vándoroltak. A könyvtárakat felszámolták, az irattári anyag kévékbe kötve került az állami levéltárak legeldugottabb zugaiba. A Délvidéken ma nincs olyan közgyűjtemény – könyvtár, múzeum vagy levéltár –, ahol a XVIII–XIX. századi, ha úgy tetszik, az 1920

---

* Az MKE Műszaki Könyvtárosok Szekciója jubileumi szakmai konferenciáján, 2012. január 19-én elhangzott előadás szerkesztett változata.

előtti magyar történeti források a teljességükben fellelhetők lennének, hovatovább nincs olyan intézmény sem, ahol a vidék sajtóterméke akárcsak töredékében is megtalálható lenne. Máig nincs otthona a magyar írók hagyatékának, nincs nemzeti képtárunk, és nincs színháztörténeti gyűjteményünk sem. Elkallódtak az iskolai értesítők, ebek harmincadjára kerültek az egyházi fundusok. A budapesti ócskapiacokon több a vonatkozó fénykép és a képes levelezőlap, mint amennyit a délvidéki városok múzeumai őriznek. Bármennyire is különösen hangzik: a Szabadka–Zombor–Zenta–Újvidék térségben hiányzik a történelmi léptékkal is mérhető hungarica-gyűjtemény, és ezzel szinte a nyoma is eltűnt a nemzedékek alkotó munkájával létrehozott szellemi otthonunknak.

Innen, ebből az elpusztított világból, a csontig lecsupaszított helyzetből kellene talpra állnia a nemzeti intézményeinknek, azoknak a fórumoknak, amelyek ott hont biztosíthatnának a forráskutatásnak. Mert a nemzeti kataszter felállításánál immár mi sem adhatjuk alább. A terveink azonban – közel három évtizedes vajúdas után – sem kerültek közelebb a megvalósuláshoz. Pedig számba venni is nehéz mindazon igyekezetet és szándékot, amely az idők során elfecsérelődött. Az 1960-as évek végén Újvidéken létrehozott Hungarológiai Intézet a lendületes kezdést követően elmerült a politika ingoványában³, az indulásakor megfogalmazott terveket azonban sikerült a magános íróasztalok világába átmenteni, hogy azután az 1970-es évek jugoszláv politikai rémülete újra az illegalitásba kényszerítse az önmagunkról és a történelmi múltunkról történő tudományos gondolkodásunkat. Az áttörés az egyházi kiadványok terén történt, ám Berecz Sándor *Pusztatemplom – Egy darab Szentföld*⁴, és a *Kegyhelyeink története*⁵, valamint Vári Anna *Szemelvények a kishegyesei egyházközösség életéből*⁶ című könyvei után a Teleki Béla–Gärtner István–Dupák András szerkesztette *Becse történelméből*⁷ című könyvet már az ügyészség a „nemzeti és vallási gyűlölet szításá”-nak vádjával betiltotta⁸, a fellelhető köteteket pedig elkobozta. Egészen bizonyosan a politika artikulálta Túri Tibornak, a Magyar Szó udvari cikkírójának véleményét, amikor Pénovác Antal *Pacsér a levéltári okmányok tükrében* című, 1988-ban megjelent településtörténeti kötete kapcsán kifejtette: „A helytörténetírás nálunk igen hálátlan feladat, több szempontból is. Először, ez a munka alapos felkészültséget, tárgyismeretet, s nem utolsósorban körültekintő, tudományos megalapozottságot igényel, amely sok hasonló kiadvány szerzőjének az esetében hiányzik, hisz nem ritkán amatőr történészek, szakavatatlan falukrónikások nyúlnak a témához. A másik ok, amiért mostohán viszonyulunk a helytörténetíráshoz, összetett társadalmi–politikai viszonyainkban és a nacionalizmus térhódításában keresendő. Politikai fórumok nem egyszer ezekben a kiadványokban vélik felfedezni egyes nemzet vagy nemzetiség favorizálását, s a helytörténetírásban a történelmi múltra való hivatkozás leple alatt látják újjáéledni a nacionalizmus szellemét.”⁹ Ezt követően a történetírás műhelyeire néma csönd borult.

Pedig ekkor már a Délvidéken is voltak a forráskutatásnak és a történetírásnak szolid műhelyei. A leggazdagabb hagyományokkal ezen a téren is Zenta rendelkezett, ahol 1961-től működött a Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre¹⁰, amely a *Monográfia füzetek* és a *Zentai Füzetek* sorozataival komoly és mindenképpen figyelemre érdemes kísérleteket tett a helyi történeti kutatások és társadalmi valóság feltárásának a terén. Ezzel a munkával a zentai tanárok, újságírók és levéltári kutatók a történetíró Dudás Gyula és Dudás Ödön tiszteletre méltó örökébe

léptek.¹¹ Nem meglepő, hogy 2000-re munkájuk beérett, és itt jelent meg újabb kori történetünk első városmonográfiája is.¹²

A forráskutatásnak egy másik, figyelemreméltó műhelye Szabadkán, a Városi Könyvtárban működött a délvidéki könyvtárosok nagy tekintélyű tudósának, Szentgyörgyi Istvánnak a vezetésével. A határváros – amelyet előszeretettel emlegettek a bunyevácok fővárosának – a maga monarchiabeli megrekedtségében lehetett volna akár nosztalgikus emlékeket ébresztő szellemi erődítmény is, ha az elzártágát nem az állambiztonsági szervek alkották volna meg. Egyedül a munkásmozgalmi szellemiségére és kötődéseire fölöttébb büszke *Hiddal* szemben a polgári örökséget ápoló *Üzenet* című folyóirat nyitott olykor-olykor ablakot a történelmi emlékezet csöndes fuvallatainak, jelezve, hogy hatalmasabb a mögöttünk álló idő, semmint azt sokan hinni szeretnék. Ezen kívül legfeljebb Kolozsi Tibor szabadkai sajtótörténete jelentett a város lakóinak némi szellemi kalandot.¹³ A város sajtórepertóriuma azonban négy évtized elmúltával ma is várat magára. Az első, figyelemre méltó délvidéki iskolatörténeti szakmunka is Kosztolányi városában készült el.¹⁴

Szentgyörgyi tanár úr sokat emlegetett és gyakran hivatkozott elődje a könyvtáralapító Zomborcsevics Vince volt, s ha olykor megoldhatatlannak tűnő akadályba ütközött, feszültségoldónak elővette Toncs Gusztáv *Dr. Zomborcsevics Vincze és könyvtára* című vékonyka füzetét, mintha abban rejlene a könyvtárosi tudományok összessége.¹⁵ A megriadt költők tudnak csak ilyen áhítattal nyúlni a homéroszi kötetekhez, ahogyan az idős könyvtáros menekült a szabadkai elődjéhez. Rajta kívül csak Milkó Izidor, Radics György, Toncs Gusztáv, Jámbor Pál, Bittermann Károly és Kosztolányi Árpád társaságában érezte magát jól, és persze Iványi Istvánéban, akinek kétkötetes városmonográfiája¹⁶ mindig az íróasztalán hevert.

Szentgyörgyi István tudományos pályájáról keveset tud az utókor. Zárkózott, szinte rejtőzködő ember volt, róla igazán elmondható: vérbeli bibliofilként, kizárólag a könyvek világában érezte jól magát. Egy 1987-ben vele készült beszélgetés során elmondta: felmenői felvidéki, kassai fűszerkereskedők voltak, édesapja azonban a Bácskába került. Emlékezete szerint a polgári életvitellel együtt járt az az aránylag gazdag családi könyvtár is, amely a szülői házban, kora ifjúságától a rendelkezésére állt. Hódságon született, 1921. szeptember 14-én, meghatározó könyvelményeire 1936-ban, ötödikes, zombori gimnazistaként tett szert, elmondása szerint ekkor fedezte fel a Nolit Könyvkiadó európai könyvsorozatát. 1939-ben Szabadkán volt joghallgató, a háborús évek azonban eltérítették a tervezett pályáról, 1945-ben a belgrádi Bölcsészeti Kar Szerbhorvát Nyelv és Jugoszláv Népek Irodalmának Tanszékén folytatta tanulmányait és szerzett tanári oklevelet. Élete jelentős részében tanított, az 1960-as évek végén azonban határozott pályamódosítással könyvtáros lett, 1988-ban a szabadkai Városi Könyvtár bibliográfiai osztályának vezetőjeként vonult nyugdíjba, de munkahelyére még hosszú éveken át változatlanul bejárt.¹⁷ Az 1990-es évek elején kénytelen volt elhagyni a szeretett Szabadkát, s 1994 és 2003 között kiskunhalasi magányában a modern Biblia-fordítások héber–görög–német–magyar–szerb nyelvű összehasonlításával foglalkozott. Szegeden hunyt el, 82 éves korában.

Szabadka város kiváló könyvtárosai Szentgyörgyi István vezetésével az 1970-es évek végén látták elérkezettnek az időt, hogy a több mint egy évszázad során felgyülemlett helytörténeti anyagot rendszerezék, és bibliográfiai feldolgozásával a

közönség számára is áttekinthetővé és használhatóvá tegyék. Ekkor alakult meg a Városi Könyvtárban a helytörténeti gyűjtemény mellett a bibliográfiai osztály, ahol Szentgyörgyi István vezetésével Bažant Éva és Nevenka Bašić Palković közreműködésével megkezdődött a bibliográfia előkészítése: a rendelkezésre álló gazdag anyag, a könyvek, füzetek, hírlapok, aprónyomtatványok, naptárak és évkönyvek számbavétele.¹⁸ Munkájukat segítette, hogy az 1980-as évek elején Szabadkán megalakult a Monográfia Társadalmi Szervezet, amelynek első kiadványai ugyan a jugoszláv munkásmozgalom és a kommunista párt történetének feltárásával foglalkoztak, de aki jó szelet fogott, az a rejtettebb öblök mélyére is eljutott. Megtették ezt Szentgyörgyi tanár úrék is, és munkájuk első komolyabb eredményeként 1987-ben megjelent a kiváló bunyevác tanító, lapszerkesztő és közéleti ember, Mijo Mandić bibliográfiája.¹⁹

Az 1980-as évek közepére különös hangulat, addig soha nem tapasztalt izgalom lengte be a szabadkai Városi Könyvtár első emeleti műhelyét – Szentgyörgyi István és kutatótársai körül szinte izzott a levegő. A feltáró munka során ugyanis százával kerültek elő az addig ismeretlen könyvek, füzetek, alkalmi kiadványok, aprónyomtatványok, újságok, naptárak, évkönyvek és iskolai értesítők, amelyek ontották magukból a történelmi adatokat. Kiderült, nemcsak Farkas Bertalan Sz. Ferencz üdvözítőről nevezett megye áldozó papjának 1842-ben Szegeden Grün János betűivel nyomtatott *Szabadka szabad királyi város' századjai*, Tormásy Gábor Szabadka-belvárosi segédlelkész *A szabadkai római kath. főplébánia története* című, 1883-ban, már Szabadkán Pertits Simon könyvnyomdájában megjelentetett könyve, vagy Frankl Istvánnak a magyar orvosok és természetvizsgálók Szabadkán tartott XXX-ik vándorgyűlésére Krausz és Fischer Könyvnyomdája által kiadott *Szabadka szabad királyi város ismertetése* (1899) című tudományos munkája jelentett szenzációt, de leplezetlen derűvel vették a kezükbe a kutatók a Kalocsán 1869. október 6-án nyomtatott, mindössze négy oldalas *A káromkodás elleni társulat szabályai Szabadkán* című aprónyomtatványt is. A városban elsőként 1844-ben Bittermann Károly alapított nyomdát, műintézete azonban csak néhány évig működött, 1850-ben átköltözött Zomborba. Előtte a szabadkaiak Pesten, Budán, Bécsben, Pozsonyban, Újvidéken és Eszéken nyomtatták a könyveiket, amelyek felkutatása komoly feladatot jelentett a bibliográfiai tudományok fortélyait éppen elsajátító kutatóknak.

A tudományos osztály katalógusaiban az évek során több mint ezerháromszáz helyi illetőségű személy életpályájának és munkásságának adatai kerültek nyilvántartásba, ezek forrása elsődlegesen az a hatalmas sajtógyűjtemény volt, amelyet a könyvtár őrizett meg. „*Ma már nincs a város múltjának olyan epizódja, amelyre a könyvtár bibliográfiai osztályának anyaga ne szolgálna tájékoztatással* – nyilatkozta Szentgyörgyi tanár úr 1987-ben, s hozzátette: – *Olyan rendszer kiépítése zajlott le az utóbbi két évtizedben, amely a valóságban is kiállta a tudományos igényesség próbáját.*”²⁰ Mindemellett a magyar nemzeti bibliográfiák is a kutatás nélkülözhetetlen forrásai voltak. Gulyás Pál *Magyar írók élete és munkái* (1939–1944) című addig megjelent hat kötete, Petrik Géza *Magyarország bibliográfiájának* (1712–1910) megkerülhetetlen tárháza, Kozocsa Sándor *Magyar könyvészet 1911–1920* című munkája és nem utolsósorban Szinnyi József *Magyar írók élete és munkái* (1891–1914) című művének tizennégy kötete ontotta magából a Szabadka város múltjával kapcsolatos adatokat. És ez okozta az első, komo-

lyabb megütközést is: a feltáró munka közben derült ki, hogy a nemzeti bibliográfiákból ismert kiadványok jelentős részének immár nyoma sincs a szabadkai gyűjteményekben, de még az újvidéki vagy a belgrádi könyvtárakból sem pótolható a hiány. Ebben a helyzetben váltak nélkülözhetetlenné más könyvtárak, közülük is elsősorban az Országos Széchényi Könyvtárnak a hiányok pótlására alkalmas gyűjteménye.

A nemzeti könyvtár és a szabadkai Városi Könyvtár között ekkortájt bontakozott ki az a hasznos együttműködés, amely mindkét intézmény kölcsönös gyarapodásához vezetett. Az OSZK hírlapmentő programja Nagy Zoltán tervei alapján 1977-ben indult, és közel másfél évtized múltán, az 1991-ben a kirobbant délszláv háború vetett véget neki. Az elképzelés szerint a szakemberek a mikrofilm-technika adta lehetőségek kihasználásával pótolják a magyar nemzeti könyvtár periodika-gyűjteményének hiányosságait. Kellő előkészületek után, hiánylistákkal felszerelve bejárták a volt Jugoszlávia nagyobb könyvtárait – meglátogatták Belgrádot, Zágrábot, Fiumét, Ljubljanát és Muraszombatot –, hogy a helyszínen készült másolatokkal pótolják a lap- és folyóirat-gyűjtemény hiányzó részleteit. Kutatásuk két leggazdagabb központja az újvidéki Szerb Matica könyvtárának és a szabadkai Városi Könyvtár sajtó-gyűjteménye volt. 1977 és 1983 között kizárólag Újvidék fogadta az OSZK munkatársait, 1983 és 1989 között azonban már Szabadka is, 1984-től pedig fokozatosan a szabadkai gyűjtemény mikrofilmezésére került a hangsúly. Másfél évtized alatt az újvidéki és a szabadkai gyűjteményekből 128 periodikum kiegészítésére került sor, közülük 43 hírlapból öt évfolyamnál nagyobb hiányt kellett pótolni, 28 hírlap pedig nívumnak számított, korábban egyetlen példánya sem szerepelt a magyar nemzeti könyvtár gyűjteményében. A feltárást bonyolította, hogy bizonyos lapok és folyóiratok esetében további pótlásért Zágrábba vagy Ljubljanába kellett elmenni.²¹

Nagy Zoltán érdemes könyvtárosnak és munkatársainak – Stroh Tamásné Piroskának, Zséli Lászlóné Annának, Werderitsné Kertész Zsuzsának és Murányi Mihályné Editnek – köszönhető, hogy az Országos Széchényi Könyvtár mikrofilmtára ma a *Bácska* (Szabadka, Zombor), a *Színházi Lapok* (Óbecse), a *Munkás Újság* (Újvidék), a *Szabad Szó* (Nagybecskerek), a *Középbácska* (Újverbász), az *Óbecse és Vidéke* (Óbecse), a *Tiszamellék* (Óbecse), a *Délvidéki Tanügy* (Temesvár, Nagybecskerek), a *Harangszó* (Újvidék), a *Hétfői Újság* (Újvidék), a *Zentai Friss Újság* (Zenta), a *Délvidéki Lapok* (Pancsova), a *Délvidék* (Versec) és mennyi más hírlap kiegészített gyűjteményét vallhatja a magáénak. A kutatócsapat figyelmét azonban az egyéb részletek sem kerültk el: a fiumei lapok pótlásakor a hiányzó iskolai értesítők is mikrofilmre kerültek. Különösen értékes felfedezésnek számított a Szabadkán meglelt Szép Ferenc által szerkesztett, 1848-ban megjelent *Honunk Állapota* című hírlap kilenc száma, amely azóta becses kincse a nemzeti gyűjteményünknek. Nagy Zoltán csapata mindemellett kutatásokat végzett Borsa Gedeon kétkötetes *Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1635* (1971–1983) című gyűjteményes munkájához is, így kiszállásaik során Újvidék és Szabadka mellett Bács és Újlak egyházi gyűjteményeiben is rejtőzködő régi magyar kiadványok után kutattak.

E kölcsönösség jegyében a szabadkai Városi Könyvtár bibliográfiai osztályának munkatársai is rendszeresen kutattak az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményeiben, ahol a szakmai kérdések megvitatására is lehetőségük nyílt. És miköz-

ben egyre gazdagabb lett Szabadka város könyvészetének adattára, 1988 őszén Szentgyörgyi István, Bažant Éva és Nevenka Bašić Palković munkájának eredményeként megjelent *Szabadkai bibliográfiájának* első, az 1764–1869 közötti kiadványokat tartalmazó füzetete.²² Ezt követően az 1870 és 1918 közötti időszakot feldolgozó második füzetre öt évet kellett várni, és az 1993-ban megjelent kiadványt már csak Szentgyörgyi István és Bažant Éva jegyezte.²³ Egy teljes évtized múltán vehette a kezébe az érdeklődő *Szabadka bibliográfiájának* harmadik, 1918–1944-es kötetének a monografikus kiadványokat számba vevő kötetét, amelynek szerzői között Szentgyörgyi István neve már nem szerepelt.²⁴ A nagy tekintélyű könyvtáros ekkor már Kiskunhalason élt.

Szabadka város bibliográfiájának eddigi három kötete a Városi Könyvtár, a szabadkai Történelmi Levéltár, a Városi Múzeum, az újvidéki Szerb Matica könyvtára, a belgrádi Szerb Nemzeti Könyvtár, a zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár, a ljubljana-i Nemzeti és Egyetemi Könyvtár, és nem utolsósorban a szegedi Somogyi-könyvtár, valamint a budapesti Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményének anyagából állt össze. Hatalmas munka áll a háromkötetes bibliográfia mögött, amelyet a könyv, a könyvtár, a történelem szeretete és a hagyományok iránti tisztelet hozott létre. Ha figyelembe vesszük Pastyik László *A jugoszláviai magyar irodalom* 1970 és 1985 között megjelentetett éves bibliográfiájának²⁵ tizenkilenc füzetét, valamint Csáky S. Piroska *Vajdasági magyar könyvek 1918–1941* (1988) és *A jugoszláviai magyar könyv 1945–1970* (1973) című munkáját²⁶, bizvást elmondhatjuk, hogy az 1980-as években a délvidéki magyar bibliográfiai kutatások (ismételt) megalapozásának és iskolateremtő kísérleteinek a tanúi voltunk. Többnyire tudományos intézményi háttér nélkül, lelkes egyéni kezdeményezések nyomán születtek meg a délvidéki bibliográfia első termékei – és bizony jellemző e tájra, hogy e tudományosság terén ma sem járunk előbbre.

JEGYZETEK

- 1 Káich Katalin: Bács-Bodrog Vármegye Történelmi Társulata (1883–1918). Újvidék, Forum Könyvkiadó és A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, 1980. 146 p.
- 2 Emlékkönyv a Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum-Társulat épületének és gyűjteményének 1891. évi augusztus 29-én történt ünnepélyes megnyitása alkalmából. Szerkesztette Patzner István; Temesvár, Nyomatott a Csanád-egyházmegyei könyvsajtón, 91 p. – Megjelent a Történelmi és Régészeti Értesítő, 1891. II. és III. füzeteként.
- 3 Szeli István: Hungarológiai oktatás és kutatás Jugoszláviában. In: Az erózió ellen. Újvidék, Forum Könyvkiadó, 1986.
- 4 Berecz Sándor, id.: Pusztatemplom – Egy darab Szentföld. Temerin, Szent Rozália plébániahivatal, 1970. 191 p.
- 5 Berecz Sándor: Kegyhelyeink története. Temerin, R. kat. plébániahivatal, 1979. 120 p.
- 6 Vári Anna: Szemelvények a kishegyesi egyházközség életéből. Újvidék, Agapé. 1988. 59 p.
- 7 [Teleki Béla–Gärtner István–Dupák András]: Becse történelméből. Becse, Belvárosi Rkt. Plébániahivatal, é. n. [1985] 158 p.
- 8 Cs. Gy. [Csehák Györgyi]: Nemzeti és vallási gyűlölet szítása. = Magyar Szó, 1985. október 19.

- 9 Túri Tibor: Évszázadok forgatagában. Pacsér a levéltári okmányok tükrében. = Magyar Szó, 1988. június 16.
- 10 Szloboda János: A Dudás Gyula Múzeum és Levéltárbarátok Körének rövid története. In: Helyismereti Almanach. Zenta, Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre, 2006. 11–22. p.
- 11 Katona Pál: Dudás Gyula élete és munkássága 1861–1961. Zenta, A Népmúzeum, a Történelmi Levéltár, a Városi Könyvtár közös kiadványa, 1961. 57 p.
- 12 Zenta monográfiája I. Zenta, Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre, 2000. 400 p.
- 13 Kolozsi Tibor: Szabadkai sajtó (1848–1919). Szabadka, Életjel, 1973. 575 p.; Szabadkai sajtó (1919–1945). Újvidék, Forum Könyvkiadó, 1979. 518 p.
- 14 Pálkás József: Szabadka népoktatása 1687–1918. Szabadka, Életjel, 1974. 120 p.
- 15 Toncs Gusztáv: Dr. Zomborcsvics Vincze és könyvtára. Szabadka, Krausz és Fischer, 1901. 56 p. – Zomborcsvics Vince a XIX. században közismert kereskedő és bankár volt Szabadkán. Könyvgyűjteményének jelentős része a könyvtár régi és ritka könyvgyűjteményébe került, kisebb része pedig ma már a múzeum tulajdonát képezi.
- 16 Iványi István: Szabadka szabad királyi város története I–II. Szabadka, Bittermann József könyvnyomdájából, 1886. 551 p. és 1892. 648 p.+76 okmánytár+4 térkép
- 17 Mák Ferenc: A művelhető csillagokig – Szentgyörgyi István szabadkai könyvtáros tízezer könyvből, sok százezer folyóirat- és újságcikkből álló gyűjteményéről. = Magyar Szó – Ki-látó, 1987. május 30., 15. p.
- 18 Szentgyörgyi István–Eva Bažant–Nevenka Bašić Palković: Subotička bibliografija 1764–1869 – Szabadkai bibliográfiája 1764–1869. I. füzet; Szabadka, Monográfia, 1988. 5–9. p. és Sto godina Gradske Biblioteke u Subotici 1890–1990; Subotica, Gradska biblioteka, 1991. 157 p.
- 19 Nevenka Bašić Palković–Eva Bažant–Szentgyörgyi István: Bibliográfia Mije Mandića – Mijo Mandić bibliográfiája; Subotica – Szabadka, 1987. 74 p.
- 20 Mák Ferenc: A művelhető csillagokig. i. m.
- 21 Csuka Zoltán *Az Út* című aktivista folyóiratának 1922–1925 közötti négy évfolyama csak az újvidéki, a zágrábi és a budapesti könyvtárak anyagával vált teljessé.
- 22 Szentgyörgyi István–Eva Bažant–Nevenka Bašić Palković: Subotička bibliografija 1764–1869 – Szabadkai bibliográfiája 1764–1869. I. füzet; Szabadka, Monográfia, 1988. 73 p.
- 23 Szentgyörgyi István–Eva Bažant: Subotička bibliografija 1870–1918 – Szabadkai bibliog-ráfiája 1870–1918. II. füzet; Újvidék, Forum Könyvkiadó, Szabadka, Városi Könyvtár és Monográfia Társadalmi Szervezet, 1993. 231 p.
- 24 Kiss Gusztáv–Eva Bažant–Katarina Čeliković: Subotička bibliografija 1918–1944 – A sza-badkai kiadványok bibliográfiája 1918–1944. III. füzet 1. rész: monografikus kiadványok; Szabadka, Városi Könyvtár, 2003. 423 p.
- 25 Pastyik László: A jugoszláviai magyar irodalom 1970. évi bibliográfiája. Újvidék – a Hun-garológiai Intézet Tudományos Közleményei 9. számának melléklete, 1971. 42 p.; A 19. fü-zet: A jugoszláviai magyar irodalom 1985. évi bibliográfiája. Uo.: 1989. 102 p.
- 26 Csáky S. Piroška: Vajdasági magyar könyvek 1918–1941. Újvidék, Forum Könyvkiadó, 1988. 197 p.; Csáky S. Piroška: A jugoszláviai magyar könyv 1945–1970. Újvidék, Forum Könyvkiadó; 1973. 571 p.

Mák Ferenc